

8 milijonov primanjkljeja kljubu temu, da je drž. zbor — proti ugovoru vojnega ministra — strošek za armado za 17 mil. znižal. Potem je 8. jun., ko je še bil popolni mir, fin. minister predlagal državnemu zboru posojilo od 117 milijonov. Da je tega slabo državno gospodarstvo krivo bilo, pokazal je v gosposki zbornici 22. jul. 1865 prof. Leon Thun po številkah, ker so ostanki na davkih če dalje večji prihajali: leta 1862 je ostalo na dolgu 12 procentov, leta 1863 že 16, in l. 1864 celo 19 procentov. Ustavaki so bili torej do l. 1865 državo skoro na kant spravili. Pomoči ni bilo druge, kakor da se je za Belkredija 400 mil. v zajem vzelo, kar je večjidel vojska požrla. Kljubu vsemu temu je pa Belkredi dru. Brestel-nu zapustil neprodana državna posestva in drž. papirje z neprerezanimi obrestmi, kar je potem drugače postalo. Kar slednjič „plodovitost“ državnih stroškov za šole in železnice zadeva, se je Brestel tudi močno vrezal. V sedanjih šolah se „plodi“ verska malomarnost, nemškutarija, nadušna učnost in napuh, da hujskajo profesorji z učenci vred proti ministru ter ga na Dunaju izsikavajo, ker se je drznil opomniti, da naj gospodje študenti bolj marljivo v šolo hodijo in se učijo. — In kar zadeva „plodovitost“ državnih stroškov pri železnicah, jih mora država od leta do leta z denarji zalagati, da si drugi žepe polnijo. —

Pri posamesnih postavkah v proračunu nanzanjajo tudi poslanci svoje posebne želje. Posnemali bomo le to, kar je bolj važno. — Stroški za državni zbor znašajo 1 mil. 148.676 gld. Politična uprava vseh dežel stane 5 mil. 595.000 gld. — Kranjska poslanca Pfeifer in Langer sta izrekla željo, da bi se tudi letos Dolenjem, ki so po toči in nevihtah zopet silno poškodovani, pomoč iz drž. blagajnice dovolila; minister žl. Lasser je pa odgovoril, da to prej biti ne more, dokler se ne kaže, da ni nikjer drugej pomoči. — Za zgotovljenje velike ceste v kotorskem okraju v Dalmaciji je zahteval poslanec dr. Klaič 54.000 gld., kar je vlada bila v proračun postavila; odbor pa je znesek znižal do 14.400 gld. Odborov poročevalec dr. Giskra je hudo kregal cesar. namestnika v Dalmaciji, barona Rodiča, češ, da nema pravih sposobnosti za to službo, da se ne drži ukazov z Dunaja poslanih itd. Minister Lasser je pa nekoliko zagovarjal generala Rodiča, češ, da ni učen birokrat ali kanclijisk črv, ter se je včasih, kakor se sam izgovarja, pri odkazovanju plačil zmotil, da pa to ne bo več. Predlog Klaičev je v manjšini ostal in obveljal odborov. — Za stavbe ob vodah se dovoli: rednih stroškov 880.000 gld., izrednih 1,160.100 gld.

Dopisi.

Iz Gradca. „Slovanska beseda“ je imela v nedeljo večer občni zbor. Pri tej priliki smo z veseljem slišali, da je društvo zopet na dobrih no-

Priloga „Slov. Gosp.“ k št. 51.

gah, da je prejšnji dolg poravnal ter še v blagajnici precej gotovega denarja. Udov šteje sedaj 72, med njimi le samo 34 Slovencev, akoravno je Slovencev v Gradcu na stotine. Za predsednika se je enoglasno izvolil g. Hostelka, c. kr. kontrolor tukaj, mož, ki je društvu že večkrat z denarno podporo pomagal. — Po volitvi 8 odbornikov začel se je razgovor zaradi „venčka“ v prihodnjem pustu. Predlog, da letos društvo nebi nikake več zabave napravilo, ni dobil večine, temveč se je prostovoljno oglasilo 16 društvenikov, kateri se stvari poprijeti hočejo. Veseli nas ta čin, ki spričuje, da je še v našem društvu gospodov, ki ne marajo niti za trud niti za denar, kedar gre zato, da se društvo na zvonaj kaže. — Izmed posamesnih predlogov zdeva se nam najvažnejši ta, da se v prihodnji jeseni ob priliki desetletnice obstanka „Slov. besede“ naj skliče shod vseh slovenskih domoljubov v Gradec. Izvrstna res je ta misel, ker bi prijateljski shod vseh domoljubov slogo ojačil in k delovanju navdušil, pa mnogo mnogo se bo moralo o tem še pisati in razgovarjati, preden dobra misel v življenje stopi.

Iz mariborske okolice. (Seidl naša mōra.) Ker je „Sl. Gosp.“ Seidlnov nered pri razdelitvi ubožnih denarjev že večkrat grajal, je S. za mesec december vendar prinesel z Dunaja 30 gld., češ, iz svojega lastnega žepa dam 30 fl. za uboge?! Dozdaj se je vsak mesec 30—35 fl. razdelilo med uboge in nikdar ni dnarja manjkalo; kako bi torej Seidl iz svojega ubogim kaj dal? Dokler je v župnikovih rokah bil sirotinski zavod, niso ubogi nikdar na cedilu ostali.*) Kam le Seidl dnarje, po kaznovanju in drugih potih pridobljene spravlja? — Ker se je oznanilo v cerkvi razdeljenje ubogim za dva meseca, morali so zopet dobrotniki za eden mesec iz lastnega žepa dati revežem, da so bili utolaženi. (Zares prave turske razmere! Vredn.)

Namestnik „Ormevotra“ N. je pri slednji razdelitvi ubožnih denarjev rekel: „Srenjski odbor je sklenil med uboge vzeti L.“, še močnega človeka, ki si lahko vsakdanji kruh služi, češ, da je Kamčan. Omenjeni L. je prej beračil, ker se mu je studilo delati, po novi postavi pa beračiti ne sme. S špehom in drugimi darovi dobrih ljudi je po žganjarijah norce bril, ter stvari predaval, da si je mogel krof namakati. V cerkvi ga ne najdeš nikdar, pri žganju vselej, kedar ga le krajcar v žepu tišči. Za ljudi t a k e b a ž e skrbi Seidlnov srenjski odbor brezpostavno, ker še farni zavodi niso srenjam izročeni, pijanci pa najmanj zaslužijo podpore, če so tudi „rojeni Kamčani“. Od dotične strani se je namestniku „Ormevotra“ resno povedalo, kaj da ima srenjski odbor opraviti, in zakaj da se v take reči meša, ktere še postavno niso v njegovi oblasti.

(Konec prihodnje).

*) Kako, kedaj in zakaj je pa sirotinski zavod proti postavi iz župnikovih rok prišel? Vredn.

Iz Ptujja 8. dec. (Čitalnično stanje. Ptujška založnica.) Že precej dolgo se o nekdanjih središč narodnega gibanja „Čitalnic“ nič zadostnega več ne bere. Druga za drugo začena dremati ali bolehati, zaspava ali umira. Ali so povsod jednaki uzroki? V jedni in sicer za njih življenje — rekel bi — najnevarnejši reči, namreč malomarnosti občinstva do teh pred nekoliko leti kaj cenjenih zavodov, so si vendar vse več ali manj podobne.

Drugo breme, katero mnogo teh narodnih društev tišči in zarad kterega pešajo, je stranoma iz omenjene malomarnosti prihajajoča denarna slabost.

V vrsto onih, ki imajo premalo pod prstmi, spada tudi naša „ptujška čitalnica“. Kako to? Znabiti malo prihodkov pa mnogo stroškov? Znabiti udi odstopajo? Ravno v tem grmu zajec tiči. Odpadli pak so eni zato, ker njim čitalnica sebičnih namer nije izpolniti pomagala; drugi izstopajo zato, ker se njim premalo zabav ponuja; tretji ostanejo udi, pa ne odrajtavajo obečanih doneskov; četrti trdijo, da so „že davno“ izstopili; peti pa, ako njih zaprosiš, naj zaostali večletni dolg vsaj deloma poravnati blagovolijo, celó nič ne odgovorjijo, ali pa pošiljajo odborove pismene rahle opomine nazaj „Na odbor optujske čitalnice“ dodajoči: „Ja sen optujskoj čitavnici ne nič dužen, pa tldi neven zake?“ — Drugi vzrok hiranja ptujške čitalnice je nemogočnost plačevanja nad vso mero drage najemščine.

Kako in od kod tedaj obnemogloj pomoči? O tem se bo pogovarjalo v glavni skupščini, katera se ima, kakor iz zanesljivega vira znamo, na pametvo (tepežni dan) sklicati.

Ravno tako važnega in za okolico ptujsko v nekterem oziru še mnogo važnejšega pomena je, da okrajna posojilnica, katero so pred dvema letoma tukajšnji osnovati nameravali, nikakor oživetni ne more. Pri vsej različnosti potov, po kterih „stari“ in „mladi“ isti cilj in konec: „blagostanje slovenskega naroda“ doseči nameravajo, je prav tako podvzetje, kakor je okrajna posojilnica, očevidno ona točka, pri kterej se vsi lahko zedinijo, kar bi neprecenljiv in velik korak k potrebnim iskrenim slogi bil.

Nekdanje sloge pak nam je tim bolj treba, ker se naši narodni protivniki na vso moč trudijo, če dalje več tal pridobiti. Ravno kar se je namreč osnoval začasni odbor, da v življenje spravi posojilnico pod imenom „Vorschussverein in Pettau“. Mogoče je, da ostane podvzetje, kakor naši južni bratje pravijo, „džete nedorošče“, zato ker nekteri paragrafi postave ne mikajo posebno k pristopu, še bolj pa zato, ker ravno največji denarni matadorji podvzetje jako srpo gledajo.

Na vsaki način nam pa kaže omenjeno podvzetje zapuščeno praho, na kterej bi se z velikim haskom sejati dalo. Ne drži Slovenec na lastni

zemlji križem rok; išče te sreča, um ti je dan; samo složno, složno, bratja mila!

Iz okolice ljutomerske 7. dec. (Ponemčevanje šol.) Če pogledamo po milem Slovenskem, nehoté opazujemo, kako nas sedanji vladni organi*) z vsemi sredstvi na podlagi novih šol. postav ponemčiti hoté. Povsod po slov. Štajerskem, kakor tudi pri nas, se posebno zadnje čase pritiska na krajni in okraj. šol. svet, kazaje njim kakega sklučenjaka š., po kterem bi se morala nemščina v naše farne, narodne šole uvesti. Tukajšnji krajni šol. sveti so morali zaradi nemščine svojo misel povedati in reči se mora, da so nekteri — proti namenu ljudstva, kterega zastopajo, in proti najvažnejemu načelu zdrave pedagogike — v tej zadevi preveč prijenljivi bili. A vendar, kakor poizvedujemo, je še to slav. predsedništvu okraj. šol. sveta vse premalo, zato se utegne poskusiti še drug pritisek. Tedaj pozor!

Jaz še dosedaj v obče trdim, da še ni postave, ktera bi v naših dvorazrednih učilnicah vелеvala nemščino učiti; zato opozorujem kraj. šol. svete, da se v tej tako važni reči ne dajo ustrašiti. Ta od naših strahovalnih nemškutarjev navedeni „paragraf“ se bajé glasi, da se naj otroci po zmožnosti in temeljitem naučenju materinega jezika in na podlagi tega tudi drugega deželnega jezika učé.***) Al se pa naša deca že v drugem razredu toliko materinskega jezika naučé, da jim potem lahko služi povsod za podlago tujščini, to je drugo vprašanje. Dozdéva se mi, da so gospodje v hudi pomoti, ali pa delajo — proti lastnemu prepričanju. Ako se Vi gospodje c. kr. nadzorniki, predsedniki itd. pri vsej ugodnosti časa, z dozorelim svojim duhom v vsem življenju še niste toliko našega jezika naučili, da bi ga temeljito znali, kako ga pa more naša majhna deca stopivša v šolo v enem ali dveh letih?

Dalje sem pa tudi jako radoveden, koliko bi koristilo našemu kmečkemu fantu, ako bi mu učitelj razlagal v nemščini prirodoslovje, n. pr. kako se vrti zemlja krog solnca in mesec krog zemlje itd. Alj bi ne bila to prava podagogična neumnost?

Namen ljudske šole, kakor sploh njenih obstoječih postav je, da se otrok v njej nauči brati, pisati, rajtati itd., kolikor toliko vseh predpisanih predmetov, in vse to le, kakor vелеva zdrava pamet, v narodnem, otrokom razumljivem jeziku. Vrh tega je treba otrokom marsikaj vediti o umnem kmetovanju in sploh o tem, kar spada v bodoči poklic večine naše mladeži. To bi bilo dobro in koristno, ne pa da se učenci s tujo, nepotrebno in neprebavljivo hrano pitajo, v tem

*) Da so šolski sveti „vladni organi“, se jim od vlade v novejšem času ostro zatruje. Vredn.

**) Ta točka postave bi pa ravno tako tudi vezala našega soseda Nemca, kakor nas in našo deca, ker sta gotovo tudi za štajerskega Nemca dva deželna jezika, a ne samo za Slovenca. Pisat.

ko še domače in mnogo tečneje nikakor prebaviti ne morejo.

Domoljub.

Sv. Križ pri Ljutomeru. (Zanimiva razsodb a.) 24. avg. t. l. je posestnik S. nekoliko omamljen domu prišel in se s svojo ženo zaradi dela prepirati začel. Potem se zapre v sobo in dvakrat s samokresom (pištolo) ustrelil. Žena, polna strahu, da se je usmrtil, začne sosede na pomoč klicati. Sosed prihiti, duri s silo odpre in najde S. na tleh ležati, kakor da bi bil res mrtev. Ko pa drugi sosed pride in mu samokres iz rok vzame, se šema naglo na noge postavi in reče, da mu ni več živeti. Po dolgem razgovorjanju reče: Saj še imam nabito puško, zamorem se ž njo vstreliti — ter hiti po njo, sosed pa za njim, ter ga prime s puško tako, da ni mogel ne gor ne dol. Spet pride sosed, ki mu je prej samokres vzel, prime za puško ter mu jo s tako silo zdere, da mu kazavec na roki zlomi in mu še mastno zaušnico po vrhu pritisne, da mu ušesna bobnica počí. Zdaj nastane prepír, po prepíru tožba, ki se je 28. novembra t. l. s tem končala, da se je sosed, ki je hotel malosrčnežu črne misli z glave stepsti, zločinstva kriv spoznal in v 10 dni zapora, 30 gld. odškodovanja in v povračilo drugih stroškov obsodil. — Ljudem pa, ki zdaj obsojence in pričam zabavljajo, čes, zakaj ste pa tje šli, rečem le to, da vsakoga kristijana dolžnost veže, bližnjega nesreče braniti, in da bode Bog vsakega po nja namenu sodil.

Iz Savinske doline. 15. t. m. (Pomota.) Dopisniku iz Savinske doline v „Slov. Gospodarju“ št. 49. so se gotovo neke pomote vrinole, alj pa celo pri glavni skupščini okrajn. zastopa dne 4. nov. t. l. ni nazoč bil. Naj povem resnico.

Zakaj ni dopisnik naravnost vsega povedal, kar se je pri glavni skupščini obravnavalo? Zakaj ni dopisnik čisto nič o letnem „računu“ in „preliminaru“ omenil?

Dopisnik naj vsaj pove, kako se je g. Vaš, (Unternehmer) za letni račun in preleminar, za moste, ceste itd. potegoval; on je le zahteval, da bi se vse postavno ravnalo, stroški zmanjševali in denar varčno obračal; zaradi tega so bili pa tudi na njegovi strani veliki posestniki in kmeti.

Kar tajnika zadeva, je g. Vaš rekel, da se za to majhno delo morebiti tajnik za nižjo plačo dobi, ker ni nikjer tako drago plačan, kakor pri nas, saj je tudi e. k. kontrolor v Kozjem za 200 alj 300 gld. to službo opravljal; znabiti on po tej ceni službo prevzame. G. V. pa ni bil zoper pisarja ali tajnika, ampak le zoper previsoko plačo, in na to so le eni možje in ne „vsi“ vstali. Ko so pa tisti stoječi možje rekli, da naj ostane plača saj eno leto, ker tajnik dobro slovensko zna, je tudi g. Vaš to potrdil. —

Gospod Vaš je bil tudi eden prvih za zahvalo g. Hermanu.

Dobro bi menda bilo in želeti je, da bi vsi tisti ljudje v naši Savinski dolini, kateri druge za

nemirneže imajo, sebe dobro in prav spoznali, potem pa na svoje prse ponižno udarili, rekoč: „Mea culpa!“

Pravicoljub.

Pristavek vredništva. Glavno ravnilo nam je, da se v dopisih krivo ne poroča in nihčér po krivičnem ne žali. Odgovornost spada toraj na poročevalce, ne na vredništvo, ki ne more vedeti, kako prav za prav stvari stojé. Zarad tega pa, če se kaj napačno poroča, ni treba zdražbe, ampak stvar se naj hipoma pojasni, kakor v tem dopisu, in pravde je konec.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Po dvojnih sejah vsak dan se je državni proračun v zbornici poslancev skončal. Pri postavkih za naučne in bogočastne zadeve so na ministra Stremayra od vseh strani prav ostre pušice letele; od liberalne strani, ker še ni vse izpeljano, kar tirjajo „konfesijonelu“ postave, od federalistične strani pa, ker ni pri šolah narodne ednakopravnosti. V svojih odgovorih je bil minister prav kratkih besedi, ter je liberalce menda le na pol potolažil, federaliste pa še bolj žalil. —

Proti dru. Viteziču z Isterskega, ki se je pritoževal zoper popolno zanemarjenje slovensčine v šolah, je rekel ekselenc Str., da nema vpliva na določbo učnega jezika v ljudskih šolah, in da mu izmed ljudstva ne prihajajo pritožbe zoper ponemčevanje in poitalijančevanje v šolah, marveč zoper to, da se premalo nemški uči. Da ima minister tudi na učni jezik mnogo vpliva, pričajo imenovanja deželnih šolskih odbornikov in nadzornikov. Iz druge strani pa vedó zdaj narodnjaki, kaj storiti, da se ponemčevanju v šolah v okom pride: ministru se morajo celi kupi pritožeb poslati! Sicer je pa znano, da Čehi že leta in leta za česko vseučilišče prosijo, ja je vse zastoj, kakor tudi naše prošnje in pritožbe.

Prav je torej imel poslanec, duhovnik Weber z Moravskega, ki je na besede ministra Stremayra odgovoril: „Dolžnost ljudskih zastopnikov je, resnico spričevati, in to storim izpovedajé, da se z nami Slovani v Avstriji tako dela, kakor da pod Avstrijo ne spadamo.“ Ko bi se — pravi nadalje — §. 19. ustava v svoji pravi podobi fotografirati dal, bi spaki najbolj pristojal podpis: „Zasmehovalec!“ — Slezki poslanec Cienciala je naravnoč rekel, da bi se ministri zaradi preziranja §. 19. prav za prav morali tožiti!

Proti krepkim ugovorom od strani Poljakov se je sprejela resolucija fin. odbora, da se namreč tudi gališki dež. šol. svét po postavi od 25. maja 1868 pravna, to je: da zgubi pravice samostalnosti, katerih je po posebni milosti svetlega cesarja pridobil. S Poljaci so nasproti glasovali federalisti desnega središča. — Alj bodo